

|                                       |
|---------------------------------------|
| Rolnummer 695                         |
| Arrest nr. 25/95<br>van 21 maart 1995 |

## A R R E S T

---

*In zake* : de prejudiciële vraag betreffende artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle en H. Coremans, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

\*

\*      \*

### I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 18 maart 1994 in zake A. De Smet en C. Last tegen W. Wittoek heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel en het niet-discriminatiebeginsel als vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

### II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

1. Bij dagvaarding van 30 augustus 1989 vorderen A. De Smet en C. Last van W. Wittoek de betaling van een schadevergoeding voor de schade die zij leden tengevolge van een verkeersongeval dat plaatsvond op 27 oktober 1983 en waarvoor zij de verwerende partij verantwoordelijk achten. De verwerende partij stelt dat op grond van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering de vordering ingevolge verjaring onontvankelijk is. De eisende partijen werpen op dat de vordering gebaseerd is op een fout tegen de algemene zorgvuldigheids- en voorzichtigheidsplicht, en niet op een omschreven misdrijf. Derhalve zou de vijfjarige verjaringstermijn niet van toepassing zijn doch wel de dertigjarige termijn.

2. De verwijzende rechter overweegt dat de rechtbank om ten gronde te oordelen een fout dient vast te stellen die vanwege de verwerende partij noodzakelijk een inbreuk is op het verkeersreglement. In dat geval zou de rechtbank moeten besluiten dat de vordering meer dan vijf jaar na de feiten werd ingesteld en dat zij met toepassing van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering vervallen is door verjaring.

Die verjaringstermijn was vóór de wetswijziging van 30 mei 1961 een termijn van drie jaar en werd om de situatie van het slachtoffer te verbeteren verlengd tot vijf jaar. Niettemin blijkt dit een aanzienlijk slechtere positie dan die van de benadeelde van een onrechtmatige daad die geen misdrijf uitmaakt, die over een termijn van dertig jaar beschikt om een vordering in te stellen.

De vraag rijst of die ongelijke behandeling van slachtoffers gerechtvaardigd is, of er een objectieve en redelijke verantwoording bestaat en dat onderscheid geen schending uitmaakt van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel.

### III. De rechtspleging voor het Hof

De expeditie van de verwijzingsbeslissing is op 6 april 1994 ter griffie ingekomen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 10 mei 1994 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 14 mei 1994.

Memories zijn ingediend door :

- de raadsman van W. Wittoek, Oude Boekhoutstraat 23, 9968 Assenede, bij op 6 juni 1994 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 27 juni 1994 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 13 juli 1994 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 4 oktober 1994 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 6 april 1995.

Bij beschikking van 18 oktober 1994 heeft de voorzitter in functie vastgesteld dat rechter E. Cerexhe wettig verhinderd was en als lid van de zetel werd vervangen door rechter L. François.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 10 november 1994.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 18 oktober 1994 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 10 november 1994 :

- zijn verschenen :

. Mr. P. Peeters en Mr. F. Van Nuffel, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- is de zaak *sine die* verdaagd nadat werd vastgesteld dat uit de terugzending van een aangetekende brief bleek dat de partij W. Wittoek was overleden.

Bij beschikking van 30 november 1994 heeft het Hof vastgesteld dat de rechtspleging werd geschorst conform artikel 97, eerste lid, van de organieke wet.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 2 december 1994 ter post aangetekende brieven.

Een akte van hervatting van geding werd neergelegd ter griffie van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent op 24 november 1994, waarvan een eensluidend afschrift is ingekomen ter griffie van het Hof op 4 januari 1995.

Bij beschikking van 11 januari 1995 werd de dag van de terechtzitting bepaald op 9 februari 1995.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 11 januari 1995 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 9 februari 1995 :

- is verschenen :

. Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers H. Boel en J. Delruelle verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

#### IV. *In rechte*

- A -

##### *Memorie van W. Wittoek*

A.1. De ongelijkheid tussen slachtoffers waarvan het verwijzend vonnis melding maakt is slechts een onderdeel van de veel complexere situatie waarin ook een dader en de maatschappij als dusdanig betrokken zijn.

De wetgever heeft verjaringstermijnen voor de strafvordering ingesteld omdat zij slechts dan enig maatschappelijk nut heeft indien zij binnen een redelijke tijdsspanne geschiedt. Een strafvervolgning lange tijd na het plegen van het misdrijf, op een ogenblik waarop de herinnering aan de gestoorde rechtsorde is uitgewist, heeft geen enkel maatschappelijk nut; het heeft integendeel een omgekeerd effect, doordat de inmiddels herstelde rechtsorde opnieuw verstoord wordt door het in herinnering brengen van feiten die inmiddels vergeten waren en de gemeenschap niet meer beroerden.

Die verstoring van de inmiddels weergekeerde rust treedt eveneens op door het instellen van een burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf. De maatschappij, de dader en het slachtoffer hebben er derhalve belang bij dat die rust niet zou worden verstoord. Dit geldt niet voor burgerlijke vorderingen die volgen uit een niet-strafbaar foutief handelen. Dergelijk handelen hoort immers geen algemene rechtsorde te verstoren, maar behelst slechts individuele rechtsverhoudingen waar de verstoring van een inmiddels herstelde rechtsorde mag worden geacht niet te bestaan. Het is derhalve aanvaardbaar dat aldaar de langste verjaringstermijn van toepassing is.

##### *Memorie van de Ministerraad*

A.2.1. De oude artikelen 21, 22 en 23 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering bepaalden dat de strafvordering en de burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf verjaarden na tien jaar, drie jaar of zes maanden, naargelang het een misdaad, een wanbedrijf of een overtreding betrof. Door de burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf aan de strafvordering te koppelen, heeft de wetgever van 1878 in de eerste plaats willen vermijden dat een persoon een burgerlijke veroordeling zou oplopen voor een feit waarvoor hij niet meer kan worden gestraft. Een vonnis in burgerlijke zaken mag niet aantonen dat een zaak ontsnapt is aan de strafgerechten. De strafvordering is immers van openbare orde : het openbaar belang moet primeren op de private belangen van de slachtoffers van het misdrijf. De solidariteit tussen strafvordering en burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf heeft tenslotte ook tot doel dat de burgerlijke partij in het strafproces mee zou streven naar een spoedige oplossing van de zaak. De solidariteit is een basisgegeven uit de Belgische rechtsorde : zij is onder meer ook vertaald in het beginsel dat wanneer de burgerlijke vordering afzonderlijk wordt ingesteld, zij

geschorst wordt zolang niet definitief over de strafvordering is beslist die vóór of gedurende de burgerlijke rechtsvordering is ingesteld (artikel 4 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering).

Door de burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf te koppelen aan de strafvordering, heeft de wetgever bijgevolg een geoorloofd doel nagestreefd.

A.2.2. Het bij wet ingevoerde onderscheid heeft een objectief karakter. Het criterium van onderscheid is de omstandigheid of de burgerlijke vordering volgt uit een misdrijf of niet.

A.2.3. De huidige tekst van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering is een compromis tussen aan de ene kant het beginsel van de solidariteit tussen de burgerlijke vordering voortvloeiend uit een misdrijf en de strafvordering, en aan de andere kant de rechten van het slachtoffer van een misdrijf. Dat compromis kwam tot stand door de wijzigingen die bij de wet van 30 mei 1961 aangebracht werden in de voorafgaande titel. De wetgever is tegemoetgekomen aan de kritiek die de rechtsleer had geuit tegen de onbeperkte toepassing van het solidariteitsprincipe, die al te onbillijke gevolgen had voor het slachtoffer van een misdrijf.

Een eerste verzachting werd ingevoerd bij de wet van 30 maart 1891. Wanneer de burgerlijke rechtsvordering te bekwaam tijd is ingesteld, loopt de verjaring niet meer tegen de eiser totdat een in kracht van gewijsde gegane beslissing het geding heeft beëindigd (huidig artikel 27, eerste lid, van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering). Dit betekent dat de verjaring van de strafvordering niet kan worden tegengesteld aan de burgerlijke vordering die uit het misdrijf volgt wanneer die burgerlijke vordering tijdig werd ingesteld : de akte die de burgerlijke vordering inleidt, schorst de verjaring.

De wijzigingen die de wet van 30 mei 1961 vervolgens heeft aangebracht, hielden een duidelijke breuk in met het stelsel van de volledige solidariteit tussen beide rechtsvorderingen. De benadeelde van een misdrijf beschikt sindsdien steeds over een minimumtermijn van vijf jaar om de burgerlijke vordering in te stellen; de burgerlijke vordering kan niet verjaren vóór de strafvordering. De rechter kan bovendien een voorbehoud maken voor toekomstige schade, waarvan de vordering onderworpen is aan een verjaringstermijn van dertig jaar te rekenen vanaf de dag van de uitspraak (artikel 27, tweede lid, van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering). In de huidige situatie beschikt de benadeelde van een misdrijf steeds over een termijn van vijf jaar te rekenen vanaf het strafbaar feit om een burgerlijke vordering in te stellen. Indien de strafvordering na verloop van die vijf jaar nog niet verjaard is, zal de verjaringstermijn voor het instellen van de burgerlijke vordering opnieuw gekoppeld worden aan de verjaring van de strafvordering. Indien het een misdad deed betreft, zal de verjaringstermijn dan ook ten minste tien jaar bedragen. Door de wet van 24 december 1993 werd de verjaringsstermijn voor wanbedrijven van drie op vijf jaar gebracht. Vermits in de meeste strafzaken de verjaringstermijn gestuit of geschorst wordt, zal de burgerlijke vordering volgend uit een wanbedrijf vrijwel steeds meer dan vijf jaar na de feiten verjaren. Bovendien geldt de verjaringstermijn enkel voor het instellen van de vordering. Eenmaal te bekwaam tijd ingesteld, zal de rechter zich over de burgerlijke vordering moeten uitspreken ongeacht het tijdstip van het vonnis. De meerderheid van rechtspraak en rechtsleer is wel van oordeel dat die laatste regel enkel geldt ten aanzien van de strafrechter : wanneer de strafrechter een eindbeslissing heeft genomen, waarbij geen voorbehoud werd toegekend, moeten nieuwe vorderingen gebracht worden voor de burgerlijke rechter en geldt de verjaringstermijn van vijf jaar.

De wetswijziging van 1961 was voornamelijk ingegeven door de rechtspraak die de onbillijke gevolgen van de strikte toepassing van het solidariteitsbeginsel had aangetoond. In de loop van de jaren vijftig werden in het Parlement verschillende voorstellen geformuleerd om die onbillijke gevolgen te verminderen of weg te werken. De Senaatscommissie voor justitie heeft aan het ontwerp dat tot de wet heeft geleid verscheidene vergaderingen gewijd. Oorspronkelijk was de Senaatscommissie van oordeel dat de ont koppeling volledig diende te gebeuren en dat de burgerlijke vordering volgend uit een misdrijf onderworpen diende te worden aan de gemeenrechtelijke termijn van dertig jaar. Hiertegen rees verzet in de plenaire vergadering van de Senaat en het ontwerp werd terug naar de commissie verzonden. De huidige tekst is het resultaat van een zorgvuldige belangenafweging door de wetgever tussen de belangen van de gemeenschap en de privé-belangen. Ten deze is duidelijk aangetoond dat de wetgever niet op kennelijk onredelijke of kennelijk onevenredige wijze gebruik heeft gemaakt van zijn beleidsvrijheid.

In de jongste jaren gaan er weer stemmen op in de rechtsleer om het in 1961 ingevoerde systeem te hervormen. Wetsvoorstellen in die zin kenden echter tot nog toe geen succes. Door die voorstellen niet te behandelen, heeft de wetgever impliciet te kennen gegeven dat het huidige systeem, zoals het in 1961 tot stand is gekomen na lang parlementair overleg, gerechtvaardigd blijft.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag betreft het punt of artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering al dan niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt.

Vermeld artikel bepaalt :

« De burgerlijke rechtsvordering volgend uit een misdrijf verjaart door verloop van vijf jaren, te rekenen van de dag waarop het misdrijf is gepleegd; zij kan echter niet verjaren vóór de strafvordering. »

Bij de verwijzende rechter rijst de vraag of er een objectieve en redelijke verantwoording bestaat voor het verschil in behandeling tussen slachtoffers, naargelang de fout die aan de schade ten grondslag ligt al dan niet een misdrijf uitmaakt.

B.2. Terwijl rechtsvorderingen uit een foute handeling in beginsel verjaren door verloop van dertig jaar met toepassing van artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, verjaart, in afwijking van de algemene regel, de burgerlijke rechtsvordering volgend uit een daad die overigens een misdrijf uitmaakt, door verloop van vijf jaar, te rekenen vanaf de dag waarop het misdrijf is gepleegd.

Op die laatste regel bestaan evenwel uitzonderingen. Aldus bepalen artikel 26, *in fine*, van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering dat de burgerlijke vordering niet kan verjaren vóór de strafvordering en artikel 27, eerste lid, van dezelfde titel dat, wanneer de burgerlijke rechtsvordering te bekwamer tijd is ingesteld, de verjaring niet meer tegen de eiser loopt, totdat een in kracht van gewijsde gegane beslissing het geding beëindigd heeft. Daarenboven bepaalt artikel 27, tweede lid, dat wanneer de beslissing enig voorbehoud heeft erkend, de eis die strekt om over het voorwerp van dat voorbehoud vonnis te doen wijzen, ontvankelijk is gedurende dertig jaar na de uitspraak.

B.3. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.4.1. Het verschil in behandeling tussen slachtoffers wat de verjaringstermijn betreft voor het instellen van de burgerlijke vordering, naargelang de fout die aan de schade ten grondslag ligt al dan niet een misdrijf uitmaakt, berust op een objectief criterium, namelijk het al dan niet strafbaar stellen door de wet van de schadeverwekkende gedraging. Het Hof dient evenwel na te gaan of het verschil redelijk is verantwoord.

B.4.2. Oorspronkelijk bepaalden de artikelen 21 en volgende van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering dat zowel de strafvordering als de burgerlijke vordering volgend uit een misdaad, wanbedrijf of overtreding verjaarden na tien jaar, drie jaar of zes maanden te rekenen, naar gelang het geval, vanaf de dag dat het misdrijf werd gepleegd of vanaf de laatste daad van onderzoek of vervolging. Door de burgerlijke vordering samen met de strafvordering te doen verjaren beoogde de wetgever te beletten dat feiten die de strafwet als misdrijf heeft aangemerkt, in het belang van een particulier gerechtelijk konden worden vastgesteld na het verstrijken van de termijn gedurende welke de vervolging in het maatschappelijk belang is toegestaan (*Pasin.*, 1891, pp. 175-176).

Door de wet van 30 maart 1891 werd artikel 26 van voormelde titel aangevuld met een bepaling luidens welke de verjaring, wanneer de burgerlijke vordering te bekwamer tijd is ingesteld, niet meer loopt tegen de eiser, totdat een in kracht van gewijsde gegane beslissing het geding beëindigd heeft. Die bepaling beoogde de strikte gevolgen van de gelijkschakeling van de verjaring van de strafvordering en de burgerlijke vordering te temperen. Zij was voornamelijk ingegeven door de nadelen die aan de volledige gelijkstelling van de strafvordering en de burgerlijke vordering verbonden waren en die zich vooral deden gevoelen in zaken met betrekking tot ongevallen (*Pasin.*, 1891, p. 176).

Door de wet van 30 mei 1961 werd aan de strikte gelijkschakeling van de strafvordering en de burgerlijke vordering een einde gemaakt. Terwijl voor de strafvordering de verjaringstermijn werd

bepaald op tien jaar, drie jaar (door de wet van 24 december 1993 op vijf jaar gebracht) of zes maanden te rekenen vanaf de dag waarop het misdrijf is gepleegd, naargelang het een misdaad, wanbedrijf of overtreding betreft, en op één jaar ingeval een wanbedrijf wordt omgezet in een overtreding, werd de verjaringstermijn van de burgerlijke vordering bepaald op vijf jaar te rekenen vanaf de dag waarop het misdrijf is gepleegd, zonder dat zij echter verjaart vóór de strafvordering, met behoud van de schorsing van de verjaring van de tijdig ingestelde burgerlijke vordering en met invoering van de dertigjarige verjaring in geval van voorbehoud (artikelen 21, 26 en 27 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering).

B.4.3. De betrokken bepaling heeft tot gevolg dat zij die door een fout schade lijden in een merkelijk ongunstiger positie verkeren wanneer die fout een misdrijf uitmaakt, dan wanneer zulks niet het geval is. Dit brengt, vooral in gevallen waarin de schade zich pas na lange tijd doet gevoelen - en ook al aanvaardt het Hof van Cassatie sinds kort dat de verjaringstermijn van de burgerlijke rechtsvordering voortkomend uit het misdrijf van onopzettelijke slagen en verwondingen pas begint te lopen op de dag dat de schade zich veruitwendigt (*Cass.*, 13 januari 1994, A.R. 9627) - een ernstige beperking van de rechten van het slachtoffer met zich mee die niet opweegt tegen de belangen die de wetgever van 1878 en die van 1961 met de maatregel beoogden te beschermen, met name het recht op vergetelheid van de dader van een misdrijf waarborgen (*Pasin.*, 1891, p. 176), de rechtszekerheid waarborgen (*Gedr. St.*, Senaat, 1956-1957, nr. 232, p. 2) en voorkomen dat de inmiddels herstelde openbare vrede andermaal wordt verstoord (*ibidem*). Die bezorgdheden verantwoorden dat voor de strafvordering bijzondere verjaringstermijnen gelden, die in verhouding staan tot de ernst van de feiten. Maar ze verantwoorden niet dat de burgerlijke rechtsvordering tot vergoeding van de door die feiten teweeggebrachte schade na vijf jaar verjaart - ongeacht de aanpassingen die door de wet en de rechtspraak werden aangebracht - terwijl de vergoeding van de schade teweeggebracht door een burgerlijke fout, die minder zwaar is dan een fout die de wetgever als strafbaar heeft aangemerkt, gedurende dertig jaar kan worden gevorderd.

B.4.4. Nu er geen redelijk verband van evenredigheid is tussen het door de maatregel nagestreefde doel en de gevolgen ervan voor de slachtoffers van misdrijven, schendt artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 21 maart 1995.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève